

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

3.1 วิธีการศึกษา

1. การศึกษารูปแบบและพัฒนาการขององค์กรชุมชนทางการและไม่เป็นทางการในอดีตและปัจจุบันในพื้นที่นาร่อง โดยการสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ดังนี้

(1) คณะกรรมการกลุ่ม ประธานกลุ่ม ผู้รู้ ผู้นำชุมชน และสมาชิกในชุมชน เพื่อศึกษาความเป็นมา องค์ประกอบ และพัฒนาการของกลุ่มด้านโครงสร้างและกิจกรรมผลการดำเนินงานขององค์กรชุมชน และวัฒนธรรมของชุมชนที่มีผลต่อความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน โดยใช้เครื่องมือดังต่อไปนี้

(1.1) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ที่กำหนดประเด็นคำถามอย่างกว้างล่วงหน้า เป็นลักษณะคำถามปลายเปิดในหัวข้อดังต่อไปนี้

- ก. ประวัติความเป็นมาของชุมชน
- ข. บริบททางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม สภาพทั่วไปของชุมชน
- ค. ความเป็นมาและจุดกำเนิดขององค์กร
- ง. องค์ประกอบ โครงสร้าง และกิจกรรมขององค์กร
- จ. ผลการดำเนินงานของกลุ่ม/องค์กร
- ฉ. กระบวนการถ่ายทอดความรู้ภายในชุมชนและระหว่างชุมชน
- ช. การยอมรับจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน

(1.2) การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม โดยการเข้าร่วมกิจกรรมขององค์กรชุมชน และการสนทนากลุ่มกับผู้นำองค์กรชุมชน สมาชิกองค์กรชุมชน และผู้นำชุมชน โดยมีกรอบการสนทนาดังนี้

- ก. การเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของชุมชนจากอดีตสู่ปัจจุบัน
- ข. พัฒนาการขององค์กรชุมชนในพื้นที่
- ค. รูปแบบความร่วมมือของกลุ่มในการดำเนินกิจกรรม
- ง. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มและวิธีการแก้ปัญหา
- จ. การเปลี่ยนแปลงระบบการผลิต ระบบความสัมพันธ์ ความเชื่อ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมขององค์กรชุมชน
- ฉ. เครือข่ายการเรียนรู้ภายในองค์กรชุมชนและกับหน่วยงานภายนอก

(2) หน่วยงานของรัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของการจัดตั้งองค์กรชุมชนในพื้นที่ศึกษา โดยวิธีการสุ่มแบบ Snowball Sampling จากผู้ให้ข้อมูลหลัก

2. ประเภทกฎหมายที่รับรองการจัดตั้งและดำเนินกิจกรรมขององค์กรชุมชน โดยการทบทวนจากเอกสารทุติยภูมิ (secondary data)

3. วิเคราะห์ศักยภาพการจัดตั้งองค์กรชุมชน โดยใช้แบบแนวคิดการวิเคราะห์เชิงสถาบัน (Institutional Analysis)

4. วิเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในพื้นที่นาร่อง โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบขององค์กรชุมชน โดยพิจารณาจากปัจจัยภายในชุมชน เช่น ผู้นำ ความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านในอดีต วัฒนธรรมชุมชน และปัจจัยภายนอก เช่น นโยบายของรัฐ และระบบทุนนิยม เป็นต้น

5. จัดทำข้อเสนอแนะการพัฒนาองค์กรชุมชนในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงนาร่อง

3.2 พื้นที่ดำเนินการวิจัย/เก็บข้อมูล

- โครงการขยายผลโครงการหลวงแม่สอง ตำบลแม่สอง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก
- โครงการขยายผลโครงการหลวงเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่ปลูกฝิ่นอย่างยั่งยืนบ้านขุนดินน้อย ตำบลแม่ต๋น อำเภอมุกดาหาร จังหวัดเชียงใหม่

